

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

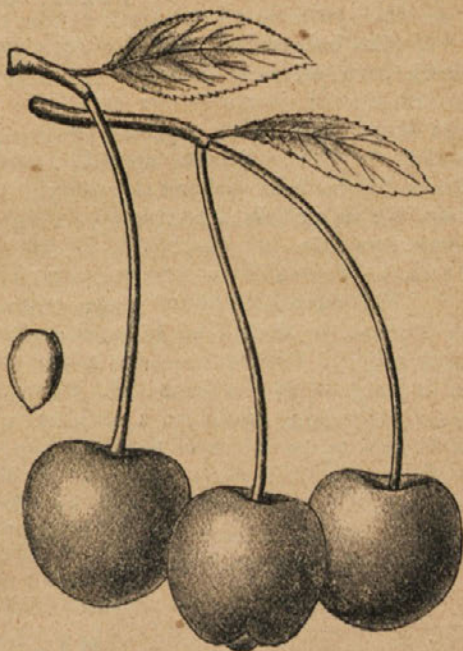
Št. 8.

V Ljubljani, 30. aprila 1892

Letnik V.

Bruseljska rjavka.

Višnja z imenom „Bruseljska rjavka“ (nemški Brüsseler Braune) je najboljša višnja za vkuho. Ona je zelo velika, temno-rdeča kakor kri, zori pozno, sveža je precej kislá, zato je ptiči ne nadlegujejo, a je izvrstna za kuhanje in sušenje. Podoba 16. kaže obliko bruseljske rjavke. Drevo je krepke rasti, raste lepo na kvišku, je zelo rodno in to tudi v slabih letih, zaradi česar jo našim čitateljem prav zelo priporočamo. V vsaki veči trgovinski drevesnici imajo to vrsto višnje na prodaj. „Ill. Flora.“

Podoba 16.

Setev zelenjadi.

Nobeno drugo vrtnarsko opravilo ni tolikokrat napačno opravljeno kakor zelenjadna setev, zlasti na proste grede.

Seme ne sme biti s prstjo nič bolj na debelo pokrito, nego za dvojno svojo velikost. Pod zemljo spravimo seme z grabljami, ali pa ga pokrijemo s prstjo, ki je pripravljena v ta namen. Za setev v vrste tudi ne delajmo preglbokih jarkov.

Ako nima prst potrebne vlage za kaljenje, poškropi jo previdno in zadostno kmalu po setvi. Ob kaljenji naj bodo obsejane gredice vedno enako vlažne, kajti ako se grede v tem času le enkrat do dobrega osuše, pogine lahko vsa setev. Ker pa zemlja labko dobi vsled nepretrganega zalivanja trdo skorjo, ki brani nežnim rastlinicam, da ne morejo pribosti iz nje, zato jo je dobro, da se prehitro ne usuši, pokrivati z vejevjem od igličastega drevja, katero zasenčuje, pa tudi ptičem brani do semenskih zrn.

Kar se tiče navadne setve, težko je nevajenemu človeku pravo pogoditi glede gostote. Vedno je bolje redko sejati nego gosto. Navadno je še celo ona setev, o

kateri menimo, da je dovolj redka, še vedno pozneje pregosta, ter moramo pozneje posamezne rastlinice izrjavati, dokler še sosednim ne škodujejo. Da bode setev enakomerna, dobro je drobno seme pomešati s prstjo ali peskom.

Tudi o setvi onih rastlin, katere potem presajamo, velja vse, kar smo povedali, naj jih sejemo na proste ali gorke grede ali v lonce v sobi. V vrste sejemo lahko gosteje, vendar imej vsaka rastlina dovolj prostora, da se more razvijati.

Če vzgajamo rastline po gorkih gredah, moramo precej, kadar so vzkalile, pridno zračiti, seveda, kolikor vreme dopušča, drugače rade na kvišku nore, posebno po gnojnih gredah.

Priporočeno je rastline, vzgojene po gnojnih, toplih gredah, poprej enkrat na redko presaditi, t. je pikirati, in jih potem šele na prosto presaditi. Take pikirane rastline dobe kaj lepe in močne korenine ter rasto zelo lepo.

Pozor, sadjarji!

Ako hoče sadjar imeti kaj prida pridelka, ne sme prepuščati vse skrbi za drevje svoje edino le ljubemu Bogu, ampak mora tudi sam kaj poskrbeti. Sadjarskih opravil je mnogo, ter opravljena morajo biti o pravem času, vendar pa vsa skupaj niso toliko zamudna, da bi jih ne mogel priden gospodar do časa zvršiti. O vseh sadjarskih opravilih pisali smo že in bomo še v tem listu, danes hočemo naše sadjarje le opozoriti na delo, katero kaj radi opuščajo nekaj zato, ker ne prinaša neposrednega dobička, nekaj pa zato, ker se je redno opravljanje tega dela pri nas žalibog še zelo malo ukoreninilo. Mi mislimo p o k o n - čevanje gosenic in drugega mrčesa.

Kaj pomaga na drevji obilo cvetja, če ga pa kmalu ugonobe razni mrčesi in gosenice, in slednjič pa še ostalo sadje popada vse piškavo z drevja. Na delo torej sadjarji! Poberite gosenične zalege po drevji, dokler ni še ozelenelo, in dokler se iz zalog ne izlevijo še metulji, katere je težje pokončati in ki naneso na milijone drugih jajec. Sedaj se z majhnim trudom ognemu velike škode, katere čez malo časa ne bo več moči popraviti. Gospode ljudske učitelje pa prosimo, naj pošlah ponove svoje pouke o tej reči ter ob enem priporoče koristne ptice varstvu, ker one so v preganjanji majhnih škodljivcev najboljše zaveznice človeku. Torej sadjarji! obirajte pridno gosenice in uničujte škodljivi mrčes, ker obilno plačilo dobodete za to gotovo jeseni!

Divjaki.

Kakovšni pa treba da so divjaki? Odgovor je kratek: Dobro ukoreninjeni, močni in zdravi! Divjak, ki ni prvo leto 30 cm visok vzrastel, ni za nič. Konja, ki ga od mladih nog slabo krmiš in še pred 2. letom vprezaš v težke vezove, ne boš lahko prodal za 200 gl. Je že, za kar je, a za parado in trpežnost pa ni. Zamorjeno je bilo žrebe, in če ga od petega leta krmiš tudi z ovsom, poznalo se mu ne bode nikjer drugje Bog ve kaj, nego na svetli dlaki. To uči vsakdanja izkušnja. Ravno to pa velja tudi o drevji. Čepi krevljast divjak z vso natančnostjo, a vzraslo ti na njem ne bo nikdar lepo drevo. Krevlja je bil, in zani-karna krevlja ostane tebi v nevoljo in škodo. Če pa hočemo izrediti dobrih divjakov, moramo imeti zdravih pešek od lesničunjakov in lesnik. Saditi jih pa je treba v dobro, z mešancem ali sploh predelanim gnojem pregnojeno gredo. Kolikor boljša jo greda, toliko lepših divjakov pridelamo na

njej. Le v dobri zemlji dobivajo mlade rastlinice dovolj hrane, da že prvo leto močno poženo in se dobro ukorenijo. Napačna je misel, da v dobri zemlji vzgojeno drevje ne raste dobro, ko ga presadimo. Ravno naopak je resnica. V dobri, pregnojni in zrahljani zemlji naredi drevo obilo koreninic, katerih v slabi ne more. Korenine so pa tako rekoč roke, ki mu donajajo hrano. Dosti teh rok donša torej razmerno dosti hrane tudi v slabši zemlji. Poleg tega se pa ta hrana po stanicah lepo rastočega drevesa lahko pretaka in ga redi. V slabi zemlji pa drevesce nikdar ne more pravilno rasti in se dobro ukoreniti. Malo „rok“ ima torej. Teh malo rok pa mu ne more niti v dobri zemlji donajati dovolj hrane, in še ta se po skremženih njegovih stanicah ne more redno premikati ter ga pravilno rediti. Žanikarne divjake cepimo včasih po trikrat, a potem se šele posuše popolnoma.

Pridevki pri imenih vrtnih cvetlic.

(Konec.)

IV. Sličnost. Cvetlice so si po svoji vnanosti včasih zelo podobne, tako da če pogledamo eno, spomnimo se nehote druge njej podobne. V to nas navajajo posamezni cvetlični deli, ali sploh vsa njih vnanost. Ta sličnost se primeroma znanamenuje:

- Linaria delphinioides*, slov. ostrožniku podobna madronščica.
- Salvia prunelloides*, slov. prunelici podobna kadulja.
- Artemisia gnaphalioides*, slov. planinki podoben pelin.
- Helianthus doronicoides*, slov. kozjemu koranu podobna solnčnica.
- Veronica bellidioides*, slov. marjetici podoben jetičnik.
- Gypsophila cerastioides*, slov. smiljki podobna sadrika.
- „ *pulmonarioides*, slov. pljučnici podobna sadrika.
- Orobus lathyroides*, slov. čistniku podoben grahor.
- Thalictrum anemonoides*, slov. vetrnici podoben talin.
- Begonia fuchsioides*, slov. fuksiji podobna begonija i. t. d.

V. Glede kraja in časa, ko cvetlice najraje rasto in cveto, imamo:

- a) *hortensis* (vrten), na pr. *hydrangea hortensis*,
campestris (poljski), na pr. *artemisia campestris*,
pratensis (travniški), na pr. *salvia pratensis*,
silvestris (gozden), na pr. *anemone silvestris*,
nemorosus (gajen), na pr. *anemone nemorosa*,
montanus (gorski), na pr. *centaurea montana*,
palustris (močvirski), na pr. *myosotis palustris*,
aquaticus (voden), na pr. *ranunculus aquaticus*,
rivuralis (potoški), na pr. *anemone rivuralis*,
litoralis (obrežen), na pr. *lobelia litoralis*,
maritimus (morski), na pr. *cheiranthus maritimus*,
arenarius (po pesku rastoč), na pr. *dianthus arenarius*,
petraeum (skalen), na pr. *alyssum petraeum*,
saxatilis (kamenski), na pr. *alyssum saxatile*,
rupestris (skalen), na pr. *artemisia rupestris*,
tectorum (strešen), na pr. *sempervivum tectorum*,
murorum (po zidovji rastoč), na pr. *hieracium murorum*,
communis (navaden), na pr. *ricinus communis*,
vulgaris (navaden), na pr. *aquilegia vulgaris*,
halophilus (sololjuben), na pr. *iris halophila*,

- b) vernalis (spomladnji), na pr. adonis vernalis,
 aestivalis (poletnji), na pr. adonis aestivalis,
 autumnalis (jesenski), na pr. adonis autumnalis,
 hiemalis (zimski), na pr. eranthis hiemalis.
 majus (v maji cvetoč), na pr. antirrhinum majus,
 pomeridianus (opoludne cvetoč), na pr. mesem brianthemum pomeridianum,
 diurnus (dneven), na pr. lychnis diurna,
 nocturnus (nočen), na pr. cestrum nocturnum,
 praecox (zgodnji), na pr. calycanthus praecox,
 annuus (leten), na pr. helianthus annuus,
 biennis (dvoleten), na pr. lunaria biennis,
 perennis (trajen), na pr. linum perennis,
 semperflorens (vedno cvetoč), na pr. iberis semperflorens,
 sempervirens (redno zelen), na pr. buxus sempervirens.

Naposled bi bilo še navesti pridevke, ki zaznamujejo domovino rastlin, in pa pridevke, pridejane rastlinam v spomin slavnim botanikom, vrtnarjem in drugim slavnim ljudem. Zaradi njih zanimivosti in mnogobrojnosti si jih bomo o kaki drugi priliki natančneje ogledali.

Rajko Justin.

Vrtnarske raznoterosti.

Proti polžem slinarjem po zelenjadnih in cvetličnih gredah priporočajo zakopati v gredo do roba plitve posode, kakeršne rabijo za podstavo cvetličnim loncem. V te posode nalije se po 1 centimeter visoko piva. Slinarji ljubijo pivo čez vse, ležejo v posode in potonejo. Vrtnar, ki je to poskusil, poroča, da je ujel v eni noči v dve posodi več nego sto polžev, in sicer brez truda in z neznatnimi stroški.

Da karfijola ne gre v seme, zabrani se kaj lahko, če se listi čez cvetno gručo tako nalomijo, da jo pokrivajo in senčijo. Taka proti zraku in solncu zavarovana gruča se ne drži samo dlje, ampak je tudi nežnejša in dobo lepšo belo barvo.

Kje in kako hraniti cepiče. Najbolje se hranijo cepiči v hladni kleti. Najvažnejše je, da se cepiči ne posušé, zaradi česar naj se kakih 20 centim. globoko zakopljejo v vlažen pesek in postavijo po konci. Tudi na prostem se dajo cepiči na kakem senčnem kraju dobro hraniti, če se jim sprednji konci zakopljejo v zemljo ter pokrijejo s slamo, katera brani, da se prehitro ne menja toplota. Prerazsušene cepiče zakoplji za nekaj dni v vlažen pesek, ali pa jih spodaj poreži ter postavi v vodo.

Zalivanje z zgreto vodo pospešuje rast vseh vrtnarskih rastlin, bodisi cvetic ali zelenjadi. Gorka voda zlasti pospešuje zorenje in popolnjuje razvitek zelenjadi in plodov. Melone in kumare, ki nočejo zaroditi plodov, prisilijo se z gorko vodo hitro k temu.

Vijoličen kis (jesih). Napolni pol steklenice z dišečimi vijolicami ter nalij potem dobrega, čistega vinskega okisa. Okis dobi višnjevo barvo in duh od vijolic. Tak vijoličen kis je kaj prijetno dišeče svežilo, če se razprši po sobah ali dodane umivalni vodi.